

Nagytétény–CAMPONA 2002

(Budapest, XXII ker., Úttörők útja
13/a, Hrsz.: 232504)

Ebben az évben a camponai erőd nyugati oldalának egyik feltételezett védművében, a „D-8” -as blokkban eső bástya területén végeztünk próbafeltárást. (1. kép)

A kelet–nyugati irányba húzott kutatóárkunkban az előre feltételezett helyen előkerült az erőd nyugati védőfala és az attól nyugatra húzódó védő árok keleti oldala. Az ároknak csak a keleti oldalát sikerült feltárnunk, ugyanis a nyugati már a szomszéd telek alá esik. Mélysége ezen a ponton a mai felszíntől mérve 3,45 méter, míg az árok észak–déli tengelyének távolsága az erőd faltól 5,2 méter.

A kutatóárokban mért erődfall szélessége 1,35 méter. (2. kép) Az erődfallon, az eddig megfigyeltekkel ellentétben két építési technikával készült falazási módot különíthetünk el. A római járószinttel egy magasságban a falazat öntőthabarcos technikájú, azonban ettől a szinttől -30 centiméterre lévő falszövet már sárga agyagba rakott kőfalat mutatott. Ez a falazási technika az alapfal

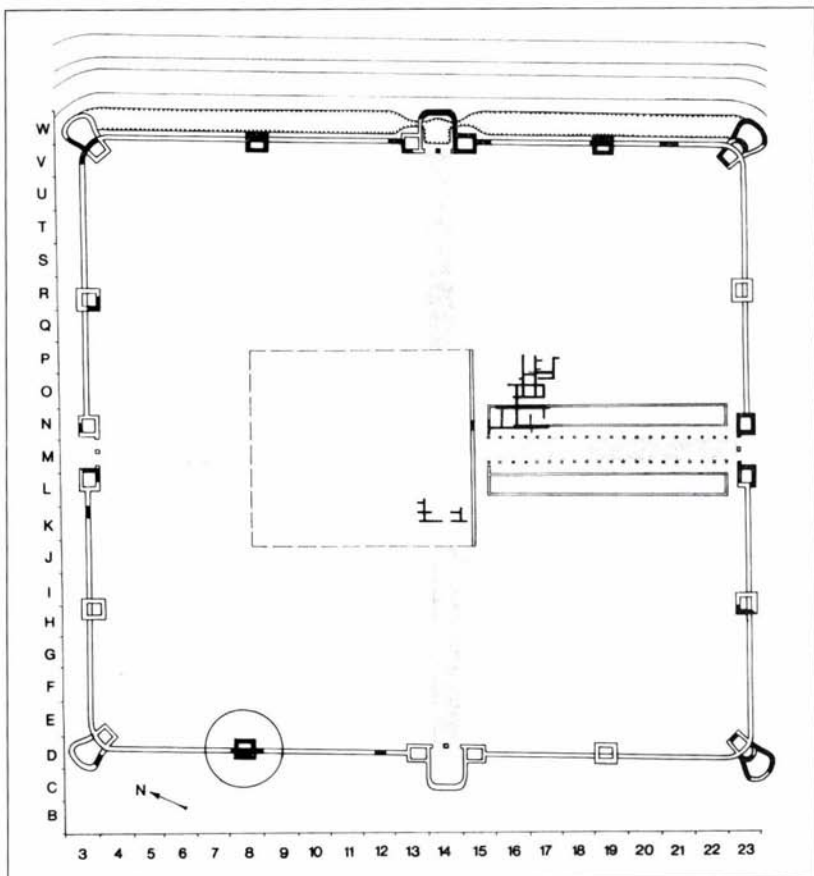
Nagytétény–CAMPONA 2002

(Budapest, XXII, 13/a Úttörök
Road, Lrn.: 232504)

This year, we conducted test excavations in a possible defense work, the bastion on the western side of the Campona fort in the territory of section D-8 (Fig. 1).

The western defense wall and the eastern side of the defense ditch west of it were found where they were expected to be in the test trench which opened in an east-west direction. Only the eastern side of the ditch could be unearthed as the western side extended into the neighboring lot. At this point, it lay at a depth of 3.45 m from the modern surface, while the north-south axis of the ditch was situated 5.2 m from the wall of the fort.

The width of the fort wall in the trench measured 1.35 m (Fig. 2). As opposed to former observations, two different wall technologies could be differentiated in the fort wall. A cast mortar technique was applied at the height of the Roman floor level, while 30 cm from this level, the wall was made

1. kép: A Campona erődjének alaprajza
 Fig. 1: The ground plan of the Campona fort

aljáig, 90 centiméter mélységig, kitöltötte az alapozási árkot. (3. kép)

Ugyancsak sárga agyagba rakott kövezet alkotja az erődfallhoz épülő bástya alapfalazatát az erőd belseje felé eső, 90 centiméter szélességű keleti zárófalban. (4. kép)

of stones in a yellow clay. This wall technology filled in the foundation ditch down to the bottom of the foundation wall at a depth of 90 cm (Fig. 3).

The foundation wall of the bastion annexed to the fort wall was

2. kép: Az észak-déli irányú erődfal habarcsos teteje északról
Fig. 2: The mortared top of the north-south oriented wall from the north

Feltűnő volt az, hogy a táborfal teteje, a hozzáépített bástya belső járószintjével egy magasságban maradt fenn. (5. kép) Az erődfal habarcsos teteje síma volt, a habarcsban kváderkő lenyomatát nem észleltük. Közvetlenül a fal habarcsos felszínére húzódott rá a bástya belső padlószintje. Ez a megfigyelés két következtetés levonására ad lehetőséget:

Az egyik szerint, talán igazat szólnak a források (Zosimus II. 21., Optatianus Porphyrius *carm.vi*) (PAULOVICS 1957, MÓCSY 1974, 277.) abban, hogy az erőd fa szerkezetű volt, ugyanis, a favázás (Fachwerk) falakat is kőala-

also constructed from stones in a yellow clay in the 90 cm wide eastern end wall facing the interior of the fort (Fig. 4).

It was apparent that the top of the fort wall was preserved up to the height of the interior floor level of the annexed bastion (Fig. 5). The mortared top

of the fort wall was flat, and no trace of the use of ashlar could be observed in the mortar. The interior floor level of the bastion extended directly over top of the mortared surface of the wall. This observation leads us to two conclusions:

The first conclusion suggests that the sources (Zosimus II. 21.,

3. kép: Az erődfal alapozásának falszöveve keletről
Fig. 3: The foundation wall of the fort wall from the east

4. kép: A kelet–nyugati kutatóárok, előtérben a bástya sárga agyagba rakott fala keletről
 Fig. 4: The east–west oriented test trench with the wall of the bastion in yellow clay in the foreground, viewed from the east

pozásra ácsolják, majd a favázak közeit agyag téglákkal kifalazzák. A feltárt, napvilágra került jelenségek egy ilyen szerkezetű erődfal maradványáról tanúskodnak.

A másik szerint, a táborfal sima teteje és rá húzódó padlóréteg azt jelzi, hogy egy új falnak kellett megépülnie az erődfal síkja elé, ami kívülről zárta le a bástyát. Ez a falazat, amit eddig a camponai erőd alaprajzi közléseiben, bástyátámfalnak azonosított a kutatás, (FÜLEP 1968) az új stratégiai követelmények szerint átépülő erőd falsíkja elé ugró bástya, új zárófala.

Optatianus Porphyrius *carm.vi*) (PAULOVICS 1957, MÓCSY 1974, 277.) may be right in saying that the fort was a timber construction as timber framed (Fachwerk) walls were also constructed on a stone foundation with the spaces in the timber frame then being walled-in with sun-baked clay bricks. The unearthed features represent the remains of a fort wall constructed using this technology.

The other conclusion are that the flat top of the fort wall and the floor level extending over it indicate that a new wall was built in front of the fort wall, closing off the bastion from the outside. This wall, which has so far been identified as the buttress wall for the bastion in the publications of the ground plan of the Campona fort (FÜLEP 1968), was the new end wall of the bastion pushed in front of the fort wall, which was reconstructed to comply with new strategic demands.

The new western wall of the bastion was built on the *berma*, the narrow space between the fort wall and the defense ditch. The 180 cm wide wall was built with cast mortar technology on a foundation extending to a depth of 20 cm from the top of the fort wall

5. kép: Az erőd falon levő padlómaradvány, előtérben a bástya felmenő falának részlete északról

Fig. 5: The floor remains on the fort wall with a detail of the vertical wall of the bastion in the foreground, viewed from the north

A bástya új nyugati fala az erőd-fal és a védárok közötti szűk sávra, a *berma*-ra épült. A falazatot öntötthabarcos technikával az erőd-fal tetejétől mért 20 centiméter mélységre alapozva 180 centiméter szélességben építették meg. (6. kép) Megmaradt felületén jól látszanak a $45 \times 30\text{--}34$ centiméter méretű kváderkövek lenyomatai.

A kelet–nyugati próbaárkunktól északi irányba két további szondát nyitottunk a bástya új nyugati fala északnyugati sarkának azonosítására. A bástya sarkot meg is találtuk

(Fig. 6). Imprints of $45 \times 30\text{--}34$ cm ashlar can be seen in the preserved surface.

Two other test trenches were opened north of the east–west oriented test trench to find the northwestern corner of the new western wall of the bastion. We did find the bastion corner and could document its vertical wall up to a height of an ashlar row (Fig. 7). The northern end wall of the bastion, which turned eastwards at a right angle, was also 1.8 m wide.

The next test trench was opened to find of the northeastern corner of the bastion, but, regrettably, a modern pit that occupied the hypothetical place of the corner removed every trace of the wall and we could not even find an archaeological layer which could be evaluated. Despite this problem, we could take the interior measurements of the bastion in an east–west direction, which was 4.3 m. Its north–south extent is unknown since a stone wall built on the border of the lots and the underlying public utilities hindered the investigations towards the south.

The layers of the *via sagularis* were destroyed by a deep modern pit east of the eastern end wall of the bastion. The rubble founda-

és egy kváder magasságban a felmenő falát is dokumentálhattuk. (7. kép) A derékszögben kelet felé visszaforduló falazat, a bástya északi zárófala, szintén 1,8 méter szélességű volt.

Egy következő szondával a bástya északkeleti sarkát igyekeztünk meghatározni, azonban a kitűzött bástya sarok helyén újkori bolygatás miatt régészeti-
leg értékelhető réteget vagy falazat nyomát nem találtuk. Ennek ellenére kelet-nyugati irányban mégis meghatározhattuk a bástya belméretét, ami 4,3 méter. Észak-déli irányú kiterjedése továbbra is ismeretlen, mert déli irányban a telekhatáron álló épített kőfal és az alatta levő közművek akadályozták a kutatást.

A bástya keleti zárófalától keletre, egy mély, újkori beásás pusztította el a *via sagularis* rétegeit. A kutatóárok metszetében 2,5 méterre keletre a bástya zárófalától 1,5 méter szélességű, újkorral nem bolygatott felületben azonosíthatjuk az út törtköves alapozását, és az azon levő 50–60 centiméter vastag, földes kavicsréteget, ami eredetileg egy kőlapokkal kirakott út alapozásának a maradvá-

tion and the underlying 50–60 cm thick earthy pebble layer, which was the remains of the foundation of an originally paved road, were discovered in the section of the test trench, 2.5 m east of the end wall of the bastion, on a 1.5 m wide

6. kép: Az erődfal és a mellette levő észak-déli bástyafal északról

Fig. 6: The fort wall and the adjacent north-south running bastion wall from the north

surface not disturbed by modern features. The stone slabs of road pavement always provided excellent building materials in later periods, so the pavements were usually taken up and re-used. What remained from such road constructions was the pebble bed of the pavement. The thick charcoal layer and the overlying tegula debris found on the remains of the road perhaps represented destruction layers from the roofed bastion.

nya volt. Az út kőlapjai mindig kiváló építőanyagként szolgáltak a későbbi korokban, ezért rendszerint felszedték és újrahasznosították. Ami visszamaradt egy ilyen útszerkezetből, az a kőlapok ágya, a kavics. Az útréteg maradványon talált vastag, faszenes réteg és a rajta levő tegulaomladék a feltehetőleg tetővel fedett bástya pusztulási rétege.

A bástya északi oldalán egy nagyon szabályos kelet–nyugati irányú függőleges falú, legújabb kori beásást találtunk, ami egyrészt érintette a bástya északnyugati sarkát, az erőd falát és feltehetőleg a bástya északkeleti sarkát is. A

bolygatás nagy valószínűséggel az 1935–36-os vagy a 1948–1960-as évek ásatási kampányai során ástott, fennmaradt dokumentáció nélküli kutatóárok nyoma lehet.

A megmaradt kőfalak a mai felszíntől mért 75 centiméter mélységtől találhatók.

A próbaásatás a fentebb megjelölt helyszínen a telek tulajdonos és beruházó, Szenczi Krisztián költségén történt.

Kocsis László – Koós István

We found a recent, very regular, east-west oriented pit with vertical walls on the northern side of the bastion, which extended to the northwestern corner of the bastion, the wall of the fort and probably also the northeastern corner

7. kép: A bástya északnyugati sarka nyugatról

Fig. 7: The northwestern corner of the bastion from the west

of the bastion. The pit is most probably a trench from the excavations campaigns in 1935–36 or 1948–60, from which no documentation survived.

The preserved stone walls appeared at a depth of 75 cm from the modern surface.

The test excavation marked above was sponsored by the owner and the developer, Krisztián Szenczi.

László Kocsis – István Koós